

Bijlage 1: Evaluatie van de Resolutie van 16 juni 2021 over geweld en discriminatie ten aanzien van LGBTQI+-personen

Commissie voor Binnenlands Bestuur, Gelijke Kansen en Inburgering

Inleiding

Op 16 juni 2021 werd door het Vlaams Parlement een resolutie over geweld en discriminatie ten aanzien van LGBTQI+-personen¹ aangenomen. De aanleiding was de moord op homoman David Polfliet in maart 2021.

Minister Somers gaf op 6 december 2022 in de Commissie voor Binnenlands Bestuur, Gelijke Kansen en Inburgering een uitgebreide toelichting over de implementatie van de aanbevelingen in de resolutie².

Vertrekpunt van de toelichting is de horizontale bevoegdheid als Minister van Samenleven en Gelijke Kansen. Maar de scope van de resolutie veronderstelt dat alle Vlaamse beleidsdomeinen en collega's van de Vlaamse Regering worden betrokken.

De resolutie bevat **21 acties** of aanbevelingen aan de Vlaamse Regering. Om het geheel overzichtelijk en bevattelijk te maken werden deze geclusterd in een zevental thema's:

1. Sensibiliseren en informeren
2. Versterking van toegankelijk meldingsapparaat
3. Opvang slachtoffers & samenwerking LGBTQI+-organisaties en reguliere hulpverlening
4. Tegengaan van onderrapportering
5. Sport en jeugd
6. Onderwijs
7. Welzijn

Cijfers

Cijfers over hoe vaak holebi's en transgender personen in contact komen met allerlei vormen van geweld, wie de daders zijn en wat de gevolgen zijn voor de slachtoffers en de bredere LGBTQI+-gemeenschap blijven schaars. Bovendien zijn in de officiële statistieken zo weinig incidenten opgenomen, dat deze slechts als het topje van de ijsberg beschouwd worden.

Als start en als achtergrond bij dit evaluatieverslag worden de cijfers rond geweld en discriminatie meegegeven.

Wat betreft **geweld**. Het onderzoek van het voormalig Steunpunt Gelijkekansenbeleid (2014) toonde aan dat:

¹ <https://docs.vlaamsparlement.be/pfile?id=1718841>

² <https://docs.vlaamsparlement.be/pfile?id=1902538>

- 9 op 10 holebi's of transgender personen ooit slachtoffer was van verbaal of psychisch geweld;
- 3 op 10 holebi's en transgender personen slachtoffer werd van fysiek geweld;
- 1 op 5 holebi's en 1 op 4 transgender personen slachtoffer van materieel geweld zijn.

Wat betreft **discriminatie**. Unia ontving in 2021 395 meldingen op basis van seksuele geaardheid. Hiervan werden 176 dossiers geopend.

We weten dat deze cijfers laag zijn. Er is sprake van grote onderrapportering door een lage meldingsbereidheid.

Deze lage meldingsbereidheid heeft verschillende oorzaken:

- Mensen zien de ernst van feiten niet in,
- kennen hun rechten niet,
- hebben geen vertrouwen in instanties waar melding kan gebeuren,
- hebben angst voor nieuwe victimisatie
- kennen de instanties niet
- of door een gebrek aan toegang bij de instanties zelf.

Resolutie

1. Sensibiliseren en informeren.

Een eerste belangrijk aspect bij het tegengaan van geweld en discriminatie is sensibiliseren en informeren. Een groot deel van discriminatie en onbegrip heeft immers te maken **met een gebrek aan informatie en kennis**. Ongekend is onbemand.

Het is daarom ontzettend belangrijk om enerzijds **wetenschappelijk correcte info** te verspreiden, en anderzijds **laagdrempelig te informeren** over gender en geaardheid in de brede samenleving.

Aanbeveling 1 betreft “de verspreiding van informatie over de instanties waarbij melding gemaakt kan worden op basis van seksuele geaardheid, genderidentiteit en -expressie bij de organisaties”.

Slachtoffers kunnen incidenten melden of klacht indienen bij:

- **Onafhankelijke gelijkheidsorganen:** De Genderkamer, het Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen en Unia. En vanaf maart '23 het **Vlaams Mensenrechteninstituut**;
- **Klachtenlijn van het Kinderrechtencommissariaat:** voor jongeren onder de 18 jaar;
- Een aantal **organisaties in het middenveld** fungeert ook als **meldpunt**;
- Bij **geweld en haatmisdrijven** is het belangrijk om klacht in te dienen bij de **politie**.

Op de website Vlaamse Overheid werd al deze informatie samengebracht³.

³ www.vlaanderen.be/discriminatie-melden

Er bestaan ook een aantal **sectorspecifieke meldpunten**.

- Voor grensoverschrijdend gedrag in **cultuursector** kan men terecht bij het **#metoo-meldpunt** bij Vlaamse Genderkamer;
- Binnen de **sport- en jeugdsector** werden **Aanspreekpersoon Integriteit (API)** opgericht voor al wie een **klacht** heeft in verband met grensoverschrijdend gedrag;
- Met **klachten op de werkvloer** kan een slachtoffer terecht bij de Vlaamse arbeidsinspectie, vertrouwenspersoon en/of preventieadviseur.

Daarnaast is er in Vlaanderen een grote verscheidenheid aan organisaties in het brede landschap van welzijn, jeugdwerk, sport die meldingen en/of klachten ontvangen en deze doorverwijzen naar de juiste instanties.

Het nieuwe **Vlaamse Mensenrechteninstituut** zal hier een belangrijke rol in spelen. In het kader van de operationele voorbereidingen van de oprichting van het Mensenrechteninstituut werden alle organisaties in het brede maatschappelijk veld die potentieel toeleider van klachten of meldingen zouden kunnen zijn in kaart gebracht. Deze *mapping* wordt aan het Mensenrechteninstituut overgemaakt met het ook op samenwerkingsverbanden zodat slachtoffers hun weg kunnen vinden of gericht doorverwezen kunnen worden.

Aanbevelingen 5 en 8 betreffen het meer bekendmaken van de bestaande hulplijnen en in te zetten op de verruiming van de capaciteit en openingsuren.

Lumi, de hulp- en informatielijn voor vragen rond gender en seksuele diversiteit wordt sinds 2018 structureel gefinancierd vanuit Gelijke Kansen. De coronacrisis had een duidelijke stijging van hulp- en informatievragen tot gevolg. Begin 2021 verleende Vlaams minister van Gelijke Kansen, Bart Somers een extra financiële injectie van 30.000 euro met het oog op de versterking van de vrijwilligerswerking van de hulplijn. Ook Vlaams minister van **Welzijn** trok in 2021 1,7 miljoen euro extra uit voor vijf Vlaamse hulplijnen:

- Tele-Onthaal;
- Awel (kinder- en jongerentelefoon);
- 1712 (hulplijn voor geweld, misbruik en kindermishandeling);
- Nupraatikerover (chatbox voor minderjarigen die vragen hebben over of slachtoffer zijn van mishandeling, verwaarlozing of seksueel geweld);
- Zelfmoordlijn 1813.

Ook de luisterlijn voor kinderen en jongeren, **Awel**, werd in 2020 versterkt voor 75.000 euro. Na 2 jaar projectmatige financiering werd dit structureel ingebed in kader van de nieuwe beleidsnota van Awel voor de periode 2022-2025. De werkingssubsidie van Awel werd zo in belangrijke mate verhoogd ten opzichte van de periode 2018-2021. Al deze hulplijnen hebben de opdracht zichzelf bekend te maken en doen geregeld **campagnes** om hun werking onder de aandacht te brengen.

Ook de VRT werkt mee aan de bekendmaking van deze hulplijnen. Zo kwam in 2022 het **Transgender Infopunt** uitgebreid in beeld in het programma **Sarah in Genderland**. In de beheersovereenkomst van de VRT (2021-2025) werd opgenomen dat de VRT doorverwijst naar hulplijnen zoals Tele-Onthaal, 1712, Awel en de Zelfmoordlijn, in het licht van het betrokken aanbod.

Aanbeveling 13 vraagt om gebruik te maken van de resultaten van het lopende onderzoek naar holebifoot en transfoot geweld en ook bewustmakingscampagnes op te zetten gericht op gekende daderprofielen.

Het onderzoek 'Genoeg-Enough-Assez' aan de UZ Gent naar de geweldervaringen van LGBTQI+-personen werd eind vorig jaar afgerond. De resultaten zullen uitvoerig besproken worden op een studiedag op 9 maart 2023.

In het voorjaar '23 wordt aan de slag gegaan met de bevindingen en de aanbevelingen uit het onderzoek, alsook rond de resultaten op vlak van **daderprofielen**. Bewustmakingscampagnes zullen zeker deel uitmaken van het opzet. De scope en boodschap worden bepaald samen met onderzoekers en het middenveld begin 2023.

Aanbeveling 11 gaat erover doelgroepen die moeilijker bereikt worden ook te sensibiliseren en onverdraagzaamheid tegen te gaan.

Het is belangrijk dat bijvoorbeeld **nieuwkomers** weten dat België een land zijn waar 2 mannen met elkaar kunnen trouwen, waar transgender personen zichzelf kunnen zijn. Zij krijgen in het kader van de cursus **Maatschappelijke Oriëntatie** een kader mee waarin thematieken als gender en seksuele diversiteit, maar ook geweld en grensoverschrijdend worden aangekaart.

De website **Zanzu** geeft informatie over seksuele gezondheid, relaties, gelijkheid, geweld, holebiseksualiteit in **14 talen**, waardoor ook anderstaligen bereikt worden.

Zoals eerder aangehaald zullen er ook initiatieven worden ontwikkeld richting **daders** van geweldincidenten.

Aanbeveling 18 betreft het agenderen van seksuele en genderdiversiteit op de Vlaamse interlevensbeschouwelijke dialoog (VILD).

De thematiek werd geagendeerd op de VILD van **13 mei en 28 oktober 2022**.

Het secretariaat van de VILD (Agentschap Binnenlands Bestuur) heeft de leden van de VILD bevraagd in functie van **het in kaart brengen en uitwisselen van goede praktijken**.

De praktijken lopen uiteen:

- In de **Verenigde Protestantse Kerk** in België is homoseksualiteit geen belemmering om predikant te worden.
- Het **Executief van de Moslims van België (EMB)** organiseerde voor het islamitische lerarenkorps een studiedag met als thema "seksuele diversiteit".
- Andere geloofsgemeenschappen zoals de Orthodoxe kerk zijn nog zoekende.

2. Het versterken van een toegankelijk meldingsapparaat.

Aanbeveling 3 vraagt dat het nieuwe Vlaamse Gelijkekansencentrum een belangrijke actor wordt.

Het nieuwe Vlaamse Mensenrechteninstituut zal een centrale rol opnemen als gelijkheidsorgaan voor wat meldingen en klachten van discriminatie op grond van seksuele oriëntatie, genderidentiteit en -expressie binnen Vlaamse bevoegdheden betreft. Zowel in het oprichtingsdecreet als in het kader van de werkzaamheden m.b.t. operationele uitrol staat een toegankelijk en laagdrempelig meldingsapparaat centraal. Ook de samenwerking met lokale besturen wordt meegenomen in de voorbereidingen, voor zover mogelijk zonder de autonomie van het Mensenrechteninstituut in het gedrang te brengen.

Aanbevelingen 6, 7 en 10 vestigen de aandacht op het belang van een uniforme registratiecategorisering bij de verschillende organisaties en hulplijnen.

De verschillende Vlaamse hulplijnen hebben een andere finaliteit, zijn anders georganiseerd, hebben (eigen) andere registratiesystemen, zijn meestal anoniem, worden bemand door vrijwilligers dan wel professionelen. Een uniforme registratie voor meldingen van intimidatie of geweld op basis van seksuele geaardheid of genderidentiteit en -expressie zijn binnen dit opzet niet evident.

In het kader van de optimalisatie van de werkingen wordt natuurlijk wel gewerkt aan doorverwijzingen tussen de hulplijnen, en nog veel belangrijker aan doorverwijzing van hulplijnen naar andere hulpverlening, blended hulp, online hulp.... Platformen zoals Het OnlineHulp UitwisselingsPlatform (OHUP) zetten vooral in op versterking van de samenwerking tussen de bestaande hulplijnen.

We willen in de toekomst met relevante partners nadenken hoe we samen dergelijke registratie kunnen vormgeven, en zullen daarvoor ook de situatie en aanpak in een aantal andere landen laten bekijken.

Het Vlaams Mensenrechteninstituut krijgt een belangrijke rol in het centraal registreren van meldingen en klachten van discriminatie op grond van seksuele oriëntatie, genderidentiteit en -expressie.

3. Opvang slachtoffers en samenwerking tussen LGBTQI+-organisaties en reguliere hulpverlening

Aanbevelingen 2, 4 en 9 vragen om

- **na te gaan hoe die organisaties slachtoffers van LGBTQI+-gerelateerd geweld en discriminatie kunnen ondersteunen in de aanloop van het indienen van een klacht;**
- **het mogelijk te maken dat via de eerstelijns hulp al vaststellingen worden gedaan, nog voor een slachtoffer klaar is om klacht in te dienen;**
- **een regeling uit te werken zodat slachtoffers melding kunnen doen bij de eerste hulporganisatie die ze contacteren;**

- **niet uitsluitend te focussen op fysieke letsels, maar ook de emotionele impact bij slachtoffers in ogenschouw te nemen.**

In situaties van geweld en discriminatie is het cruciaal dat slachtoffers **goed onthaald worden en een correcte opvolging** van hun klacht krijgen.

- Gelijke Kansen financiert çavaria, Lumi en het Transgender Infopunt (TIP). Een slachtoffer kan bij deze organisaties alvast even hun verhaal doen, vooraleer - indien gewenst door het slachtoffer – contact wordt opgenomen met het bevoegde gelijkheidsorgaan;
- Wanneer het gaat over gewelddelicten en haatmisdrijven is het cruciaal dat er melding wordt gemaakt (en klacht wordt ingediend) bij de politie en zullen gelijkheidsorganen, organisaties uit het middenveld of hulpinstanties als CAW of 1712 ook in die zin adviseren;
- Wanneer het gaat over meldingen van discriminatie kunnen slachtoffers terecht bij de onafhankelijke gelijkheidsorganen en alle meldpunten die eerder werden opgesomd;
- Slachtoffers van geweld of grensoverschrijdend gedrag kunnen -ongeacht hun seksuele en genderidentiteit- terecht bij de **reguliere hulpverlening**:
 - Er wordt ingezet op sensibilisering en vorming van die reguliere dienstverlening;
 - Een mooi voorbeeld zit binnen de CAW werking: In 2018 werd het CAW Oost-Vlaanderen aangeduid als referentie-CAW met betrekking tot het transgenderthema. Concreet betekent dit dat de CAW-medewerker instaat voor vorming en opleiding binnen de CAW-structuren zodat de lokale verankering van transgenderzorg kan worden verzekerd;
 - In 2022 werden de onthaalpunten van de CAW en JAC toegevoegd aan de zorgkaart van het TIP, en dit als resultaat van de onderlinge samenwerking;
 - Overkophuizen werden versterkt om ook LGBTQI+-sensitief aan te slag te gaan en een veilige haven te zijn voor LGBTQI+-jongeren (vb. toolkit voor professionals en jongeren, getuigenissen van LGBTQI+-personen).

Daarnaast wordt ingezet op de **versterking van de doelgroepspecifieke initiatieven** die vandaag reeds bestaan.

- Structurele financiering van çavaria, Roze Huizen, Lumi en het Transgender Infopunt;
- Het project **Veilige(re) en vertrouwde omgevingen** van çavaria en Wel Jong zet in op de versterking en uitbreiding van on- en offline veilige omgevingen voor LGBTQI+-personen. De beoogde versterking en uitbreiding is belangrijk voor organisaties die vandaag reeds als veilige omgeving fungeren (Lumi, Roze Huizen...) maar gaat ook breder en betreft organisaties die in hun reguliere werking geen LGBTQI+-focus hebben (JAC, CAW..) of die tot op vandaag een andere rol hebben t.a.v. LGBTQI+-personen maar wel dergelijk aanbod willen ontwikkelen. Tenslotte worden ook politiediensten, lokale besturen.. betrokken als stakeholders (zie ook bijlage 2);
- Het project **Mijn.punt.is.anders** van punt vzw voorziet in een specifiek lotgenotencontact voor LGBTQI+-slachtoffers van seksueel geweld (zie verder, aanbeveling 15);
- Vernieuwing, uitbreiding en actualisatie van **transgenderinfo.be** waardoor de website van het Transgender Infopunt nu nog meer informatie op een toegankelijke en

inclusieve manier kan voorzien. Het Transgender Infopunt zal in maart 2023 10 jaar bestaan, opgericht met Gelijkekansensubsidie, en blijft in Europa een unicum.

Wanneer het gaat over het doen van vaststellingen in aanloop naar een strafrechtelijk onderzoek bevinden we ons binnen de federale strafrechtelijke bevoegdheden, en is dat duidelijk te onderscheiden van wat in het kader van hulpverlening en zorg kan (Welzijn) of wat in kader van opvolging in strafuitvoering en re-integratie gebeurt (Vlaamse Justitie).

Aanbeveling 15 vraagt om een extra focus te leggen op de problematiek van het dubbele taboe van grensoverschrijdend gedrag bij de LGBTQI+-gemeenschap.

Het UN-MENAMAIS⁴ (UGent) onderzoek bracht aan het licht dat LGBTQIA+-personen meer aan seksueel geweld blootgesteld worden dan niet-LGBTQIA+-personen: 80% kreeg te maken met een vorm van seksueel geweld; 79% ervaart hands-off seksueel geweld en 42% hands-on seksueel geweld, waarvan 24% (poging tot) verkrachting betrof. Het Vlaamse Genoeg-Enough-Assez onderzoek komt tot gelijkaardige vaststellingen.

Gelijke Kansen financiert tot augustus 2023 een project bij Punt vzw, specifiek voor de opvang van LGBTQI+-slachtoffers van seksueel grensoverschrijdend gedrag, Mijn.punt.is.anders. Punt vzw is een informatie- en adviescentrum rond seksueel grensoverschrijdend gedrag dat de kennis over seksueel grensoverschrijdend gedrag te vergroten en een betere ondersteuning voor slachtoffers te voorzien. De organisatie krijgt een projectmatige financiering vanuit Welzijn voor het opnemen van een aantal acties die bijdragen aan de uitvoering van het Vlaams actieplan ter bestrijding van seksueel geweld. Uit onderzoek blijkt een grote incidentie van seksueel geweld t.a.v. LGBTQI+-personen maar dit vertaalde zich niet in een doorstroom naar de reguliere hulpverlening. Door (minstens tijdelijk) specifieke lotgenotengroep voor LGBTQI+-slachtoffers van seksueel grensoverschrijdend gedrag te voorzien hoopt de organisatie op een **grotere bespreekbaarheid van de thematiek, evenals meer toegankelijke hulpverlening voor de doelgroep.**

Ook bij de uitvoering van het **Vlaams actieplan ter bestrijding van seksueel geweld 2020-2024** wordt bijzondere aandacht besteed aan een aantal kwetsbare doelgroepen waaronder LGBTQI+-personen.

4. Tegengaan van onderrapportering

Aanbeveling 14 vraagt acties te ondernemen om zo veel mogelijk slachtoffers van misdrijven aan te moedigen aangifte te doen van die feiten en een klacht in te dienen bij de politie.

- Om **de drempel te verlagen**, hebben verschillende middenveldorganisaties samenwerkingsakkoorden afgesloten, waardoor zij als meldpunt discriminatie kunnen optreden en slachtoffers gericht kunnen doorsturen. Zo hebben çavaria en Sensoa bijvoorbeeld een samenwerkingsovereenkomst of protocol met Unia. Het Transgender

⁴ LGBTQIA+-personen worden meer aan seksueel geweld blootgesteld dan niet-LGBTQIA+-personen: 80% werd blootgesteld aan een vorm van seksueel geweld; 79% ervaart hands-off seksueel geweld en 42% hands-on seksueel geweld, waarvan 24% (poging tot) verkrachting betrof.

<https://www.ugent.be/nl/actueel/bijlagen/seksueel-geweld-belgie-aanbevelingen-1>

Infopunt wordt als officieel meldpunt discriminatie erkend door het Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen;

- Ook het lopende project m.b.t. **Veilige(re) en vertrouwde omgevingen** van çavaria en Wel Jong zet hier op in (zie ook bijlage);
- En natuurlijk zal hier ook een belangrijke rol weggelegd zijn voor het **Vlaamse Mensenrechteninstituut**.

Aanbeveling 12 vraagt om het aanbod van het vierhoeksoverleg tegen homofobie beter bekend te maken bij de lokale besturen.

Men spreekt ondertussen over een **vijfhoeksoverleg** waarbij

- (1) het lokaal bestuur
- (2) de politie
- (3) parket
- (4) het maatschappelijk middenveld en
- (5) Unia

uitwisselen over hoe geweld en discriminatie lokaal kan aangepakt worden.

Dat is een goede praktijk die momenteel in een aantal (grotere) lokale besturen bestaat – aangestuurd vanuit en gefaciliteerd door Unia. Via het netwerk voor lokale gelijke kansenambtenaren wordt hierover onder andere uitgewisseld. Zo leren we dat het overleg verschillende vormen aanneemt en ook vaak breder gaat dan louter homo- of transfoobe haatmisdrijven.

We laten in kaart brengen waar wordt ingezet op nauwer overleg met politie en parket, en welke goede praktijken daaromtrent bestaan, ruimer dan het aangehaalde concept maar ook ruimer dan louter LGBTQI+-gerelateerde incidenten.

5. Aanbevelingen m.b.t. Sport en Jeugd

Aanbeveling 16 vraagt te onderzoeken in welke mate het aangewezen is om bij andere beleidsdomeinen een traject op te richten dat vergelijkbaar is met de aanspreekpunten integriteit binnen de jeugd- en sportsector.

Aanbeveling 17 vraagt om de sensibiliserings- en bewustwordingsopleidingen open te stellen voor de opleidingen tot aanspreekpunt integriteit.

Sinds 2018 werkt **Sport Vlaanderen** met de sportfederaties en het Centrum Ethiek in de Sport (ICES) samen om een **integriteitsbeleid** te voeren en aanspreekpunten integriteit te organiseren. Elke sportfederatie die door Sport Vlaanderen gesubsidieerd wordt, is hiertoe sinds 1 januari 2021 trouwens decretaal verplicht.

In 2022 wijzigde het decreet op de georganiseerde sportsector om dit integriteitsbeleid bij nog meer sportfederaties te verankeren. Vanaf 2023 worden daarom 3 erkenningsvoorwaarden opgelegd aan de sportfederaties en organisaties voor sportieve vrijetijdsbesteding (OSV's):

1. het voorzien in een handelingsprotocol;
2. het organiseren van een aanspreekpunt integriteit;
3. het voorzien in gedragscodes.

Daarnaast wordt er nog een uitgebreid integriteitsbeleid opgelegd aan de gesubsidieerde sportfederaties dat bestaat uit:

1. het installeren van een adviesorgaan dat het integriteitsbeleid van de sportfederatie evalueert en de sportfederatie erover adviseert;
2. het voorzien in een onafhankelijk tuchtrechtelijk systeem;
3. een beleid ontwikkelen voor alle sporters en sportclubs inzake preventie, vorming en sensibilisering.

Het is echter nog nodig om de invalshoek van LGBTQI+-personen en incidenten rond homofobie verder te verankeren in deze aanpak. Bij Voetbal Vlaanderen en de nationale voetbalfederatie zien we hierrond nog een apart spoor naar de Nationale Kamer in de strijd tegen Racisme en Discriminatie.

De **Aanspreekpersoon Integriteit (API)** is een aanspreekpunt en vertrouwenspersoon binnen een sport- en jeugdorganisatie voor al wie een vraag, opmerking of klacht heeft in verband met grensoverschrijdend gedrag, zoals pesten of discriminatie, agressie en ongewenste aanrakingen.

ICES ondersteunt Vlaamse sportfederaties bij het opmaken van een integriteitsbeleid en het organiseren van een aanspreekpunt integriteit.

- in de eerste plaats een tweedaagse basisopleiding voor de Federatie-API's en ondersteunt hen met documentatie en tools;
- Bovendien kunnen zij beroep doen op caseondersteuning vanuit ICES bij moeilijke dossiers;
- Daarnaast investeert ICES in jaarlijkse terugkomdagen, bijscholingen en intervisie bij deze groep van Federatie-API's om bijvoorbeeld te leren uit moeilijke cases.

Het integriteitsbeleid wordt vanuit de federaties doorgetrokken naar het clubniveau, en ook daar stimuleren we het aanduiden van laagdrempelige vertrouwensfiguren. Hier voorziet ICES in een basisvorming als Club-API en ondersteunen de federaties (waaronder de Federatie-API) hun aangesloten clubs op dit vlak. ICES zal ook voor Club-API's vanaf 2022 intervisies gaan organiseren. Dit zou kunnen binnen 1 federatie (die dat door ICES laat begeleiden) of voor club-API's van verschillende federaties/sportclubs.

In jeugd- en sportorganisaties zullen de leden/deelnemers aan activiteiten immers heel vaak met elkaar in fysiek contact komen. De noodzaak om daar duidelijke grenzen af te spreken en vertrouwenspersonen te installeren is duidelijk gebleken en deze sectoren hebben daar dan ook hun eigen antwoord op gegeven.

De vraag is **of deze concepten zomaar transposeerbaar** is naar andere sectoren, en wat daar het nut of belang van zou zijn.

Er bestaan immers vandaag in verschillende sectoren gelijkaardige systemen.

- Klachten rond grensoverschrijdend gedrag in de media- en cultuursector kunnen sinds juli 2019 bij de Genderkamer bij de Vlaamse Ombudsdienst terecht;
- Grensoverschrijdend gedrag op de werkvloer kan je melden bij de interne of externe vertrouwenspersoon of preventieadviseur;
- Binnen het onderwijs kan je een gesprek aanvragen bij het CLB, en verschillende hogescholen en universiteiten hebben een eigen meldpunt grensoverschrijdend gedrag.

Er loopt momenteel vanuit Justitie en Handhaving een onderzoek waarbij over de sectoren heen in kaart wordt gebracht wat er reeds bestaat rond handelingsprotocollen, handleidingen, tools rond het omgaan met en melden van vormen van gendergerelateerd geweld. Er wordt onderzocht of en waar een meldcode, met gemeenschappelijke basis maar toegespitst op de sector, nuttig kan zijn. Vervolgens worden de meldcodes ontwikkeld en geïmplementeerd in de sectoren.

Dat onderzoek loopt eind dit jaar af. In functie van de conclusies van dat onderzoek kan ook bijkomend gekeken worden naar de mogelijke connecties die tussen de integriteitsactoren van de verschillende beleidsdomeinen bestaan en waar die potentieel verstevigd kunnen worden (vb. tussen API en CLB).

Verschillende organisaties worden in de **jeugdsector** structureel ondersteund om kinderen, jongeren en jeugdorganisaties te versterken in het waarborgen en respecteren van de fysieke, psychische en seksuele integriteit. De focus hierbij gaat onder meer uit naar pesten en cyberpesten, agressie, fysiek en verbaal geweld en seksueel grensoverschrijdend gedrag.

Erkende en gesubsidieerde jeugdorganisaties zijn decretaal verplicht tot het voeren van een integriteitsbeleid en het organiseren van een aanspreekpunt integriteit (API).

De **aanspreekpunten integriteit binnen de jeugdsector** worden door vorming en intervisie ondersteund door de Ambrassade. Voor de basisvorming voor nieuwe API's doet De Ambrassade een beroep op de jeugdorganisaties Tumult en Pimento. Het vervolgtraject organiseert De Ambrassade met de API-werkgroep waarvan intervisie een belangrijke doelstelling is. Terugkoppeling over wat beleidsmatig van aard is, wordt in overleg met de Jeugdsector, waaronder De Ambrassade, Tumult en Pimento, besproken in het kader van de werkgroep integriteit jeugd. Op de website van Ambrassade staat een overzicht van de API's per organisatie met de contactgegevens. Deze lijst wordt minstens jaarlijks geactualiseerd.

In uitvoering van prioriteit 1 Welbevinden en positieve identiteitsontwikkeling van het Vlaams jeugd- en kinderrechtenbeleidsplan 2020-2024 (JKP) werd in nauw overleg met de jeugdsector en experts het integriteitsbeleid verstevigt. Bijkomende afspraken werden gemaakt met De Ambrassade, Pimento en Tumult, als coördinerende partners voor een gericht integriteitsbeleid met oog voor kwaliteit, preventie, reactie en curatie.

In 2021 en 2022 ontving Pimento extra middelen om de jeugdsector te versterken op het vlak van het voorkomen van en gepast reageren op seksueel grensoverschrijdend gedrag, door het aanbieden van trajecten integriteitsbeleid en workshops integriteit. Daarnaast stelt Pimento

ook educatief materiaal gratis beschikbaar, met name - Oké? Spel, (N)iets mis mee?! en Schwung Spel.

Tumult kreeg de bijkomende opdracht voor de uitbouw van een hybride begeleidingsaanbod voor vragen rond pesten, agressie en conflict naar (bege)leiders binnen jeugdverenigingen: Rapid-response coaches.

De Ambrassade werd opgedragen haar rol te verstevigen op vlak van praktijkontwikkeling, -ondersteuning en informatie door het integriteitsbeleid voor het jeugdwerk onder de aandacht te houden, de ondersteuning omtrent integriteit in het jeugdwerk te versterken, waaronder de API's, en een integriteitsbeleid bij lokale jeugdverenigingen te stimuleren.

In opvolging van de conceptnota integratie decretaal kader jeugd, goedgekeurd als mededeling op de Vlaamse Regering van 15 juli 2022, werd op 27 januari 2023 het nieuwe Jeugddecreeet voor de eerste keer principieel goedgekeurd door de Vlaamse Regering. De algemene subsidievoorwaarden, waaronder het voeren van aan integriteitsbeleid, worden veralgemeend voor alle verenigingen die subsidies willen ontvangen op het Vlaamse en het bovenlokale niveau.

Ook in de kadervorming voor 'animator in het jeugdwerk' is er aandacht voor veiligheid en leren omgaan met grenzen. Jongeren die deze kadervorming, ontvangen een animator-attest. Via de structurele modules wordt er door elke vormingsorganisatie gesensibiliseerd over de veiligheid van deelnemers en mede-vrijwilligers in de kadervorming. Het stellen en bewaken van grenzen wordt daarin expliciet benoemd. Sinds 2020 werden de nieuwe (deel)competenties over diversiteit en integriteit in de kadervorming decretaal verankerd. De intervisie rond kadervorming wordt ook door de Ambrassade opgenomen, waardoor de link met aanspreekpunten integriteit en het ondersteuningsaanbod rond deze thema's kan gemaakt worden.

Specifiek rond de LGBTQI+-jongerenthema's is de organisatie Wel Jong vzw actief. Organisaties zoals Awel vzw en Pimento geven ook gerichte ondersteuning aan jongeren en jongerenorganisaties over bredere welzijnsthema's waar situaties van grensoverschrijdende gedrag aanbod komen. WATWAT zorgt als informatieplatform voor de juiste informatie voor en op maat van jongeren en indien nodig een goede doorverwijzing naar specifieke organisaties op maat van jongeren. Het bevat onder meer bijdragen over grenzen durven en mogen trekken. Waar nodig worden specifieke linken gelegd naar hulp en advies, zoals ook de API's in het jeugdwerk.

Specifiek mbt pesten en cyberpesten kreeg het Vlaams netwerk Kies Kleur tegen pesten van de Vlaamse minister van Jeugd de opdracht voor de oprichting en uitbouw van een platform (cyber)pesten 'allesoverpesten.be'. Dit communicatie- en informatieplatform draagt bij tot een betere uitwisseling van kennis en goede praktijken tussen en binnen verschillende actoren en sectoren omtrent de preventie en de aanpak van (cyber)pesten, o.m. door het aanbieden van vormingen, uitwerken van wegwijzers, aanbieden van laagdrempelige hulp, faciliteren van doorverwijzingen en het ondersteunen van de campagnes de Vlaamse Week tegen pesten en de samenwerking met Ketnet voor de Stip-it-campagne. çavaria is lid van het Vlaams Netwerk Kies Kleur tegen Pesten. Een deelwerking hierbinnen is het jeugdnetwerk waarvan Wel Jong

lid is. Hun aanwezigheid waarborgt ook de genderspecifieke aanpak voor het vermijden, terugdringen en gepast omgaan met pesten en cyberpesten. Deze horizontale ondersteuning en expertisedeling is in uitvoering van een specifieke actie opgenomen onder prioriteit 1 “Welbevinden en positieve identiteitsontwikkeling” van het JKP.

In 2019 werd in kader van het Masterplan Diversiteit het kwalitatief onderzoek ‘Ik zie, ik zie, wat jij niet ziet. Gender- en seksuele identiteit in het jeugdwerk’ uitgevoerd door Departement Aard- en Omgevingswetenschappen van de KU Leuven en Expeditions, Research in Applied Anthropology. Dit was in opdracht van het departement Cultuur, Jeugd en Media. De studie onderzocht de beelden, houdingen en ervaringen over gender en seksualiteit die bestaan in jeugdwerkorganisaties (jeugdverenigingen, jeugdhuizen, jeugdkampen, enz.) en hoe ze het welbevinden van LGBTQI+-jongeren beïnvloeden. Het webinar over het onderzoek is nog steeds beschikbaar via de website van het Departement Cultuur, Jeugd en Media.

Samen met experts van binnen en buiten de jeugdsector doorloopt het departement Cultuur, Jeugd en Media op dit moment een traject dat verder bouwt op verder op de bevindingen van het onderzoek Welbevinden en gender in de vrije tijd en gepaste opvolging wil geven aan de aanbevelingen. Dit sluit ook aan op de JKP-prioriteiten 1. “Welbevinden en positieve identiteitsontwikkeling” en “5.Mediawijsheid”.

In de periode 2022-2024 realiseren de Ambrassade, Bataljong, Kenniscentrum Kinderrechten en Jint, in samenwerking met Vlaamse en bovenlokale jeugdverenigingen, een aanbod inzake inclusief jeugdwerk. Dit aanbod is bedoeld om lokale jeugdwerkorganisaties en lokale besturen te ondersteunen, zodat alle kinderen en jongeren kunnen deelnemen aan jeugdwerk, zowel door meer en divers jeugdwerk, als door het verlagen van drempels tot het bestaande vrijetijdsaanbod. Enerzijds worden de beleidskaders voor lokale besturen om kansen te geven aan kinderen en jongeren en hun organisaties gebundeld. Anderzijds worden de inspanningen om het jeugdwerk en in het bijzonder lokale jeugdwerkorganisaties te ondersteunen op het vlak van diversiteit en inclusie op elkaar afgestemd. Er gaat bijzondere aandacht naar onder meer LGBTI+-jongeren. Dit project wordt verder vormgegeven onder de titel ‘Komaf’.

6. Aanbevelingen m.b.t. Onderwijs

Aanbeveling 19 vraagt om via het onderwijs in overleg met onderwijspartners verder te werken aan een mentaliteits- en attitudeverandering die LGBTQI+-gerelateerd geweld en discriminatie probeert te voorkomen door:

- a) **scholen te ondersteunen in het voeren van een inclusief antipestbeleid;**
- b) **scholen te sensibiliseren sociale uitsluiting van LGBTQI+-jongeren kunnen tegengaan;**
- c) **aandacht te hebben voor seksuele en genderdiversiteit.**

De schoolomgeving is een van de belangrijkste plekken voor kinderen en jongeren en het is dan ook cruciaal dat ze een veilige omgeving zijn voor iedereen, in het bijzonder voor LGBTQI+-jongeren.

Vanuit **Onderwijs** werd de voorbije jaren sterk ingezet op het sensibiliseren rond **aanvaarding van gender en seksuele diversiteit**:

- Vanuit Onderwijs is er financiering van Kliq vzw, de vormings- en onderwijsdienst van LGBTQI+-koepel çavaria. Ze verzorgt een vormings- en begeleidingsaanbod op maat voor directies, leerkrachten, lerarenopleidingen en leerlingbegeleiding. Naast de coaching voor genderbewuste en LGBTQI+-vriendelijke scholen, ontwikkelt Kliq ook instrumenten en brochures ten behoeve van het onderwijs;
- Klasse brengt reportages en andere producten over gender en LGBTQI+-thema's. De redactie doet daarbij ook een beroep op het onderwijsteam van Kliq;
- KlasCement publiceert als portaalsite lessen en andere tools over de thematiek en werkt hiervoor eveneens nauwe samen met Kliq;
- Wat de anti-pestten initiatieven vanuit Onderwijs betreft #kieskleurtegenpesten, is er jaarlijks de subsidiëring van het Netwerk Kies Kleur tegen Pesten voor de organisatie van de Week tegen pesten (met oa. Ketnet en de stip-it campagne). Deze focust ook op inclusie, het thema dit jaar is bv. iedereen is anders, iedereen hoort erbij;
- Onderwijs financiert ook voor het tweede jaar op rij een vorming rond de preventie en aanpak van cyberpesten door Mediawijs. Deze gaat evenwel breed, met niet echt specifieke aandacht voor het LGBTQI+-thema.

Wat betreft het **tegengaan van grensoverschrijdend gedrag**:

- zijn scholen verplicht om binnen hun beleid op leerlingenbegeleiding specifiek aandacht te hebben voor LGBTQI+-jongeren. Aandacht voor gezondheid en welbevinden, maakt een belangrijk deel uit van een sterke leerlingenbegeleiding en is ook essentieel in het kader van de preventie van grensoverschrijdend gedrag;
- Elke school dient in dit kader samen te werken met een CLB en afspraken te maken. Ter versterking van de brede basiszorg op school hebben de CLB's een **signaalfunctie** wat betreft o.a. grensoverschrijdend gedrag;
- Bij het GO!, de onderwijskoepels en de CLB-netten werd een contactpersoon grensoverschrijdend gedrag aangesteld waar scholen en CLB terecht kunnen met vragen en voor ondersteuning rond deze thema's. Daarnaast kunnen scholen zich steeds laten adviseren door de preventieadviseur psychosociale aspecten van hun externe dienst voor preventie en bescherming op het werk bij discriminatie van of geweld tegen personeelsleden;
- Onderwijsinstellingen wordt aangeraden om 1 of meerdere vertrouwenspersonen aan te stellen. Personeelsleden kunnen deze vertrouwenspersonen informeel contacteren om problemen van psychosociale aard te bespreken. Vertrouwenspersonen kunnen via verplichte jaarlijkse supervisies hun cases delen en ervaringen uitwisselen.

Wat betreft de **eindtermen**: Nadat de eindtermen voor de 2e en de 3e graad secundair onderwijs door het Grondwettelijk Hof vernietigd werden, kwam de Vlaamse Regering tot een akkoord met de onderwijsverstrekkers om tot nieuwe minimumdoelen te komen. Daarbij staan hoge ambities, doordachte keuzes en prioriteiten voorop. Momenteel vallen nog geen uitspraken te doen over de precieze inhoud van de sober geformuleerde, duidelijke, competentiegerichte en evalueerbare eindtermen. Wel worden alle sleutelcompetenties behouden en in samenhang gelezen én prioritair worden de minimumdoelen inzake competenties in het Nederlands, in andere talen en inzake wiskunde, exacte wetenschappen en technologie. Via een gelijkwaardige systematiek en werkwijze, zullen de minimumdoelen

van de 1e graad worden herzien. Vervolgens volgt de ontwikkeling van de minimumdoelen en de ontwikkelingsdoelen van het basisonderwijs. Die oefening is momenteel lopende.

7. Aanbevelingen m.b.t. Welzijn

Aanbeveling 20 vraagt een veelzijdig welzijnsbeleid ten aanzien van LGBTQI+-personen te ontwikkelen met een focus op preventie en inclusieve zorg, en daartoe de volgende concrete acties te ondernemen:

- a) **de aandacht voor LGBTQI+-thema's in de welzijns- en zorgsector gangbaar te maken,**
- b) **in de opleidingen voor die sectoren voldoende aandacht te besteden aan LGBTQI+-thema's;**
- c) **gericht onderzoek te voeren naar het welzijn van LGBTQI+-personen**
- d) **op de website 1712.be relevante informatie toe te voegen over LGBTQI+-gerelateerd geweld.**

In de reguliere welzijns- en zorgsector is er **aandacht voor het LGBTQI+-thema**, enkele voorbeelden:

- Organisaties als Sensoa vzw (seksuele gezondheid), Pasop vzw (sekswerkers), Instituut voor Tropische Geneeskunde (sub-Saharaanse Afrikaanse migranten) richten zich naar de algemene bevolking, maar waar nodig ook naar groepen daarbinnen. LGBTQI+-personen zijn voor deze organisaties een expliciete doelgroep voor bepaalde acties (bijvoorbeeld mannen die seks hebben met mannen bij Sensoa vzw of transgender sekswerkers bij Pasop vzw). Zowel de specifieke acties als de algemene informatie die deze organisaties verspreiden is LGBTQI+-inclusief (zeer attent om niet heteronormatief te zijn, maar plaats te laten voor alle vormen van seksualiteit en relaties, zonder waardeoordeel, zonder stereotypering). Dit werkt stigmadoorbekend en laat LGBTQI+-personen toe zich te herkennen in de geboden informatie. Een nauwe samenwerking met organisaties als çavaria, WATWAT, Wel Jong, Aditi, Boysproject, etc. ligt hieraan ten grondslag;
- OverKop-huizen zijn plekken waar je als jongere (tot 25 jaar) gewoon binnen en buiten kan lopen en een veilige plek vindt met een luisterend oor en beroep kan doen op professionele therapeutische hulp, zonder een label opgeplakt te krijgen. Ook hier is aandacht voor diversiteit en inclusie, voor LGBTQI+-jongeren;
- In 2018 werd het CAW Oost-Vlaanderen aangeduid als referentie-CAW met betrekking tot het transgenderthema (mits financiering vanuit Welzijn). Concreet betekent dit dat de expertise van het Transgender Infopunt binnen de CAW's wordt aangewend voor de ontwikkeling van een transgenderbeleid, maar ook dat er voorzien wordt in minimale opvang en expertise in elk CAW, binnen de reguliere middelen en werking. De CAW-medewerker staat - onder supervisie en coördinatie van het TIP – in voor vorming en opleiding binnen de CAW-structuren zodat de lokale verankering van transgenderzorg kan worden verzekerd;
- In 2022 werden ook de onthaalpunten van de CAW en JAC toegevoegd aan de zorgkaart van het TIP, dit als resultaat van de onderlinge samenwerking.
- Vanuit suïcidepreventie wordt voorzien in deskundigheidsbevordering van hulpverleners m.b.t. de doelgroep LGBTQI+:

- Via projectsubsidie aan çavaria, in samenwerking met Transgender Infopunt (TIP) en het Vlaams Expertisecentrum Suicidepreventie (VLESP), werd een methodiek ontwikkeld en gelanceerd in 2019. De tool bestaat uit een website die LGBT personen hulp biedt bij psychologische problemen;
- Op 'zelfmoord1813.be' werden fact sheets verzameld met cijfers, preventiestrategieën en aandachtspunten voor bepaalde kwetsbare groepen, incl. voor LGBTQI+-personen met doorverwijzing naar Lumi en het TIP;
- Op de website van Gendervonk (Als het even knettert in je hoofd) staan tools en videogetuigenissen over thema's als zelfaanvaarding, je goed in je vel voelen, negatieve reacties of geweld, en het omgaan met suïcidale gedachten. De website is bedoeld om holebi's, transgender personen, hun ouders en hulpverleners op weg te helpen.

Wat betreft de aandacht rond het **thema in de zorgopleidingen**: de hogeronderwijsinstellingen in Vlaanderen bepalen autonoom hoe ze hun opleidingen vormgeven. Daarbij wordt rekening gehouden met de noden en wensen van het afnemende werkveld.

Wat betreft **onderzoek**: Vanuit Gelijke Kansen wordt regelmatig beleidsvoorbereidend onderzoek uitbesteed rond LGBTQI+-thema's:

- Het net afgewerkte onderzoek naar geweldervaringen van LGBTQI+-personen;
- 2020: Kennis en opvattingen over intersekse. Een nulmeting in Nederland en Vlaanderen;
- 2019: Ervaringen en noden van LGBTQI+-personen met Marokkaanse, Turkse, en Congolese roots;
- 2017: Intersekse/DSD in Vlaanderen. Sociaalwetenschappelijk onderzoek naar de zorg- en sociale situatie van personen en ouders van kinderen met intersekse/DSD in Vlaanderen;
- 2015: Gezinnen in transitie. De invloed van een transgender ouder op het algemeen welzijn van het kind;
- 2014: 3 onderzoeken naar homo- en transfoob geweld in Vlaanderen en Brussel.

Hulplijn 1712 is de Vlaamse hulplijn voor burgers met vragen over geweld, misbruik en kindermishandeling. Burgers kunnen bij 1712 terecht met vragen over alle vormen van geweld, dus ook met vragen over homo- en transfoob geweld. Anders verwoord LGBTQI+-personen die te maken hebben met homofoob, transfoob of andere vormen van geweld kunnen, indien gewenst, met de hulplijn contact opnemen.

Om beter zicht te krijgen op hulpvragen over die problematiek heeft 1712 deze geweldscategorie opgenomen in zijn nieuw registratiesysteem dat sinds juli vorig jaar in werking getreden is.

Hulplijn 1712 biedt professionele hulpverlening aan iedereen met een hulpvraag ongeacht hun nationaliteit, taal, afkomst, geloof of levensbeschouwing, seksuele oriëntatie, genderidentiteit, genderexpressie, leeftijd, gezondheidstoestand of handicap.

Hulplijn 1712 streeft er naar om in zijn externe communicatie en in zijn externe communicatiematerialen rekening te houden met diversiteit, dus ook diversiteit op het vlak van gender en seksuele oriëntatie. Er werd gekozen om het thema LGBTQI+ transversaal te

integreren op de website, net zoals 'personen met een handicap die geweld meemaken' of 'plegers van geweld' transversaal geïntegreerd werden in de website. Vb. getuigenissen waarbij de beide partners, of waarbij plegger en slachtoffer, van hetzelfde geslacht zijn.

In 2022 ontwikkelde werd voor 1712 een nieuwe website ontwikkeld. De vernieuwde website verwijst naar een aantal geweldsproblematiek en vormen van geweld, maar kan geen exhaustief overzicht geven van alle vormen van geweld. De vraag om op de website 1712.be relevante informatie toe te voegen over LGBTQI+-gerelateerd geweld is gesteld en wordt verder opgenomen.

Bijlage 2: tussentijdse rapportering Gelijke Kansen project Veilige(re) en vertrouwde omgevingen van çavaria en Wel Jong (499.900 euro)